

στιγμές

40 χρόνια στο φεγγάρι

Ήταν 16 Ιουλίου 1969 όταν ο πρώτος άνθρωπος πάτησε το πόδι του στη Σελήνη. Σήμερα, ο μύθος του Apollo 11 και των τριών αστροναυτών του παραμένει ζωντανός...

Του **Κώστα Δεληγιάννη**

© COURTESY OF TASCHEN

APOLLO 11

Το μικρό βήμα στη «Θάλασσα της Ηρεμίας»

Οταν το 2020 οι αστροναύτες της NASA, στο πλαίσιο του νέου προγράμματος «Αστερισμός», θα μεταφέρουν στο φεγγάρι όλον τον εξοπλισμό που είναι απαραίτητος για να εγκαταστήσουν -όπως έχει προγραμματιστεί- μια σεληνιακή βάση, κάποια σκόρπια αντικείμενα που θα βρουν εκεί θα υπενθυμίζουν ότι δεν είναι η πρώτη φορά που ο άνθρωπος πατά στον φυσικό δορυφόρο της Γης. Ανάμεσα τους ενθύμια από την πιο ιστορική αποστολή που έφτασε ποτέ μέχρι εκεί: αυτή του Apollo 11, της πρώτης επανδρωμένης πτήσης με την οποία, το 1969, τρεις αστροναύτες -οι Μάικλ Κόλινς, Νιλ Αρμστρονγκ και Μπαζ Ολντριν- ταξίδεψαν μέχρι το φεγγάρι. Κάπου στη «Θάλασσα της Ηρεμίας», άλλωστε, βρίσκεται ακόμα το κατώτερο τμήμα της σεληνακάτου, τα επιστημονικά όργανα, η σημαία που άφησαν πίσω οι αστροναύτες, η αναμνηστική πλακέτα όπου αναγράφονται τα ονόματά τους και ο δίσκος όπου είναι χαραγμένα με μικροσκοπικά γράμματα τα μηνύματα με τα οποία 73 ηγέτες ξένων χωρών χαιρέτιζαν το επίτευγμα των ΗΠΑ.

«Και χίλια χρόνια μετά, θα συγκινεί»

Έχουν περάσει τέσσερις δεκαετίες από εκείνη την ιστορική πρώτη «βόλτα» στο φεγγάρι, αλλά το ενδιαφέρον για την επιχείρηση Apollo 11 όχι μόνο δεν έχει εκλείψει, αλλά φαίνεται πως θα διατηρηθεί για πολλά ακόμη χρόνια - παρότι, στο μέλλον, ο άνθρωπος μπορεί να επισκιάσει μόνιμα τη Σελήνη ή να ταξιδέψει μέχρι τον Αρη. Όπως δήλωνε χαρακτηριστικά πριν από καιρό ο αστρονόμος Jeffrey Bennett στο περιοδικό National Geographic, «η αποστολή του Apollo 11 είναι ένας τεχνολογικός και επιστημονικός άθλος που σημάδεψε ανεξίτηλα τον 20ό αιώνα και δεν θα πάψει να συγκινεί ούτε έπειτα από μία χιλιετία».

Με μία διαφορά: αυτή η συγκίνηση που μπορεί να αισθάνεται κανείς σήμερα για το Apollo 11 πολύ απέχει από το δέος που ένιωσαν όσοι, το 1969, έζησαν αυτό τον άθλο, έστω και μέσα από την τηλεοπτική κάλυψή του, το ξημέρωμα της Δευτέρας 16 Ιουλίου, στις 4.56 ώρα Ελλάδας και είδαν, με κομμένη την ανάσα, τον Αρμστρονγκ να ανοίγει την καταπακτή της σεληνακάτου. ▶

«Ακόμη και στα βιβλία επιστημονικής φαντασίας, κανένα συγγραφέας δεν διανοήθηκε ποτέ ότι οι εξερευνητές της Σελήνης θα μπορούσαν να επικοινωνούν με τη Γη - πόσω μάλλον να αναμεταδίδουν από εκεί βίντεο», σχολίαζε πριν από λίγες ημέρες ο ίδιος ο Αμερικανός αστροναύτης στο περιοδικό Popular Mechanics. Κι όμως, στα τέλη της δεκαετίας του '60, η πραγματικότητα φαινόταν να ξεπερνά τη φαντασία: 450 εκατομμύρια άνθρωποι είδαν τον Νιλ Αρμστρονγκ να κατεβαίνει ένα-ένα τα σκαλοπάτια του σκάφους και να γίνεται ο πρώτος άνθρωπος που πάτησε το πόδι του στη Σελήνη.

Περίμεναν μια καταστροφή

Τι μπορεί να αποκαλυφθεί, όμως, από το άγνωστο παρασκήνιο του ταξιδιού του

ση, ώστε σε περίπτωση απροόπτου η NASA να διακόψει τη μετάδοση.

Αλλωστε, όσοι έζησαν «από τα μέσα» την περιπέτεια κατάκτησης της Σελήνης, γνώριζαν ότι περισσότερο πολιτικοί παρά επιστημονικοί λόγοι ήταν αυτοί που ώθησαν το 1961 τον πρόεδρο Κένεντι να εξαγγείλει πως, μέσα στην επόμενη δεκαετία, οι ΗΠΑ θα πραγματοποιούσαν την πρώτη επανδρωμένη πτήση στον γήινο δορυφόρο. «Ο Κένεντι πίστευε ότι το πολιτικό του γόητρο είχε πληγεί ανεπανόρθωτα από τις κομμουνιστικές εξεγέρσεις στη νοτιοανατολική Ασία», έγραφε το 2001 το CNN, «θεωρώντας ότι θα μπορούσε να ενισχύσει το προφίλ του κερδίζοντας τους Σοβιετικούς στην κούρσα του Διαστήματος».

Την ίδια εποχή, δεν ήταν λίγοι οι επιστήμονες που εκτιμούσαν πως η αποστολή στο φεγγάρι ήταν καθαρή τρέλα: σύμφωνα με απόρρητη έκθεση, στα τέλη της δεκαετίας του '50, της εταιρείας Rocketdyne (η οποία συνεργαζόταν με τη NASA στην κατασκευή κινητήρων για τους πυραύλους εκτόξευσης), οι πιθανότητες ασφαλούς επιστροφής των αστροναυτών πίσω στη Γη δεν ξεπερνούσαν το 0,0017%.

Αυτό σήμαινε ότι, για να εξασφαλιστούν όσο το δυνατόν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας μέσα σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα, θα χρειαζόταν ένας πακτωλός χρημάτων - ο Κένεντι έπεισε το Κογκρέσο να εγκρίνει ένα κονδύλι 6 δισ. δολαρίων για το διαστημικό πρόγραμμα. Σήμαινε επίσης πως ένας ολόκληρος στρατός από επιστήμονες και τεχνικούς, οι οποίοι στο απόγειο του προγράμματος Apollo έφτασαν τα 400.000 άτομα, ήταν επί ποδός. Και βέβαια, θα έπρεπε να έχουν με το μέρος τους την τύχη, για άλλους, την ευνοία του Θεού. Όπως αποκάλυψε χρόνια αργότερα, ο Μπαζ Ολντριν μετέλαβε μόλις προσεδαφίστηκαν στο φεγγάρι, με σκεύη που είχε μεταφέρει από τη Γη.

Για τα δεδομένα της πτήσης του Apollo 11, οι τεχνολογίες που είχαν στη διάθεσή τους οι αστροναύτες έμοιαζαν πρωτόγονες: οι δυνατότητες του υπολογιστή του διαστημόπλοιου ήταν μικρότερες από αυτές που έχει σήμερα ένα κινητό τηλέφωνο - γεγονός που εξηγεί γιατί σήμανε λανθασμένα συναγερμό κατά την κάθοδο της σεληνακάτου, με κίνδυνο η αποστολή να ακυρωθεί στο παρά πέντε. «Τα τεχνικά μέσα μας δεν ήταν πολύ πιο προηγμένα από τους αστρολάβους και τους αστρικούς χάρτες της εποχής του Κολόμβου», θα πει στο Popular Mechanics ο μηχανικός John Llewellyn. ▶

Apollo 11, τη στιγμή που το βίντεο της προσεληνώσεως μοιάζει να «μιλάει από μόνο του»; Κατ' αρχάς, ότι όσο λιγότερα γνώριζε κανείς τότε για τις λεπτομέρειες της αποστολής, τόσο πιο σίγουρος ήταν για την έκβασή της. Την ώρα που οι θεατές της εκτόξευσης συνωστίζονταν ανέμελοι έξω από το Διαστημικό Κέντρο Κένεντι αγοράζοντας αναμνηστικά -κάποιοι μάλιστα ξερίζωσαν για ενθύμιο μέχρι και κομμάτια από το γκαζόν-, οι τεχνικοί του κέντρου αγωνιούσαν για το ενδεχόμενο να επαναληφθεί το δυστύχημα του 1967 (όταν οι τρεις αστροναύτες του Apollo 1 κήκαν ζωντανό στη βάση εκτόξευσης). Ακόμη κι όταν το Apollo 11 απογειώθηκε χωρίς προβλήματα, τα απαισιόδοξα σενάρια ήταν αναρίθμητα -γι' αυτό και η προσεληνώση μεταδιδόταν τηλεοπτικά με έξι δευτερόλεπτα καθυστέρη-

24 Ιουλίου 1969. Ο πρόεδρος Νίξον επισκέπτεται το πλήρωμα του Apollo 11, το οποίο έμεινε σε καραντίνα επί 3 εβδομάδες μετά την προσθαλάσωση.

Όλα αυτά λίγο έλειψε να στοιχίσουν τη ζωή των δύο αστροναυτών, όταν από λάθος βρέθηκαν 6 χιλιόμετρα μακριά από το προβλεπόμενο σημείο προσεδάφισης και, μόνο με τη χειροκίνητη πλοήγηση της σεληνακάτου από τον Αρμστرونγκ, το σκάφος (που μέχρι τότε οδηγούσε ο αυτόματος πιλότος) δεν καταστράφηκε πάνω στους βράχους.

Ακόμη και ο ίδιος ο Αρμστρονγκ δεν ήταν πεισμένος ότι τελικά θα γινόταν ο πρώτος άνθρωπος που θα περπατούσε στο φεγγάρι. Θεωρούσε, όπως ομολόγησε κατόπιν, πως υπήρχαν 50% πιθανότητες η σεληνάκατος να αναγκαζόταν την τελευταία στιγμή να ανυψωθεί.

Οι ΗΠΑ χρειάζονταν ήρωες

Εκ των υστέρων, γνωρίζουμε ότι η πτήση του Apollo 11 ολοκληρώθηκε χωρίς κάποιο σοβαρό πρόβλημα, κάνοντας ακόμη και σήμερα όσους συμμετείχαν σε αυτήν να λένε πως το πιο απρόβλεπτο στη συγκεκριμένη αποστολή ήταν ότι δεν συνέβη κάτι... απρόβλεπτο. Ξέρουμε, επίσης, ότι τα επόμενα επανδρωμένα ταξίδια στον γήινο δορυφόρο απέδειξαν στην πράξη πόσους κινδύνους εγκυμονούσε η κατάκτηση της Σελήνης - με αποκορύφωμα την αποστολή του Apollo 13, που λίγο έλειψε να εξελιχθεί σε τραγωδία. Ετσι, μετά τους Αρμστρονγκ και Ολντριν μόλις 12 αστροναύτες ακόμη περπάτησαν στο φεγγάρι, μέχρι η NASA, με το Apollo 17 το 1972, να κλείσει για πολλές δεκαετίες το κεφάλαιο «Σελήνη».

Ετσι κι αλλιώς, μπορεί να μην εκπληρώθηκαν πλήρως οι επιστημονικοί στόχοι μελέτης της Σελήνης με τα περίπου 20 κιλά πετρωμάτων που μετέφερε το Apollo 11 πίσω στη Γη, οι πολιτικοί στόχοι της αποστολής πάντως ικανοποιήθηκαν και με το παραπάνω. Κερδίζοντας τις εντυπώσεις στην κούρσα του Διαστήματος, οι ΗΠΑ ανέδειξαν την επιστημονική και τεχνολογική τους ανωτερότητα σε σχέση με το σοβιετικό μπλοκ - αίθηση που τα επόμενα χρόνια ενισχύθηκε και από το γεγονός ότι η τότε ΕΣΣΔ ματαίωσε το δικό της πρόγραμμα επανδρωμένων πτήσεων στον γήινο δορυφόρο.

Αλλωστε, «ακόμη περισσότερο από το 1961, σε μια εποχή όπως το 1969, όταν τα πανεπιστήμια μαστιζόνταν από ταραχές και ο πόλεμος στο Βιετνάμ οδηγούνταν σε τέλμα», ανέφερε σε εκπομπή του το αμερικανικό κανάλι CBS, «στο πρόσωπο των τριών ανθρώπων που κατέκτησαν τη Σελήνη η χώρα βρήκε τους ήρωες που αναζητούσε απεγνωσμένα». ■

«Ο.Κ. Χιούστον, είμαι στην πόρτα!»

Πώς ο συγγραφέας **Νόρμαν Μέιλερ** έζησε, από την αίθουσα των δημοσιογράφων, την προσελήνωση του Apollo 11.

Επιμέλεια: **Μαρίνα Ράλλη**

«...Τώρα, λοιπόν, έχουμε βάλει 500 δημοσιογράφους μέσα σε ένα δωμάτιο για να ενημερώσουν τον κόσμο για την τελική φάση ενός επιτεύγματος "του οποίου η σημασία είναι ισοδύναμη με τη στιγμή της εξέλιξης κατά την οποία τα έμβια όντα βγήκαν από τη θάλασσα στη στεριά". Μπροστά τους έχουμε τοποθετήσει μια μεγάλη οθόνη μεγέθους κινηματογράφου για μια τηλεοπτική μετάδοση, η οποία όχι μόνο γίνεται από ένα δορυφόρο που απέχει περισσότερα από 300.000 χλμ. αλλά είναι και εντελώς φλου...

Όπως έβλεπαν τη Σελήνη στην οθόνη, όλοι αυτοί οι άνθρωποι έμοιαζαν με φοιτητές που είχαν πάει στο σινεμά της πόλης κάποια Παρασκευή βράδυ: κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τι θα τους κάνει να σκάσουν στα γέλια την επόμενη φορά. [...]

Σε λίγο ακούστηκε η φωνή του Αρμστρονγκ: "Ο.Κ. Χιούστον, είμαι στην πόρτα". Η αίθουσα σείστηκε από τα χειροκροτήματα. Οι δημοσιογράφοι έκαναν αστεία λες και το ιππικό είχε φτάσει τρέχοντας στο μακρινό πλάνο του φεγγαριού.

Πέρασαν μερικά λεπτά. Η ανυπομονησία αιωρούταν στον αέρα. Μετά ακούστηκε ένα δυνατό "Hurrah!" και στην οθόνη εμφανίστηκε μια εκτυφλωτική εικόνα ενός σκυμμένου κεφαλιού. Η εικόνα άρχισε να κουνιέται και να νετάρει μέχρι που η τεράστια σκιά μεταμορφώθηκε στο ακαθόριστο σχήμα του Αρμστρονγκ, που έμοιαζε σαν τρωγλοδύτης με μια τεράστια καμπούρα στην πλάτη, τη στιγμή που κατέβαινε από τη σκάλα και, συγχρόνως, ακούγονταν συγκεκριμένες φωνές του ίδιου, του Ολντριν και του κέντρου επικοινωνιών από το Χιούστον, που έδινε λεπτομέρειες για την κάθοδό του. Ο Αρμστρονγκ εμφανίστηκε να πατάει στην επιφάνεια της Σελήνης. Κανείς δεν τον άκουσε καθαρά να λέει: "Αυτό είναι ένα μικρό βήμα για έναν άνθρωπο αλλά ένα τεράστιο άλμα για την ανθρωπότητα". Ούτε και τον είδε κανείς να κάνει το συγκεκριμένο βήμα. Παρ' όλα αυτά ακούστηκαν πάλι επευφημίες. [...]

"Βλέπω τα αποτυπώματα των βημάτων μου πάνω στη λεπτή σκόνη που μοιάζει με άμμο", είπε ο Αρμστρονγκ. Αυτά τα πρώτα λεπτά, κάθε αποκάλυψη έμοιαζε με θαύμα. [...]

Η εικόνα γινόταν όλο και πιο ασαφής. Καθώς απομακρύνθηκε από τη σκάλα με βήματα ασαφές και πηδηχτό -που έμοιαζε με τα πρώτα αβέβαια βήματα νεογέννητου μοσχαριού-, ο Αρμστρονγκ είπε: "Μπορείς να περπατήσεις πολύ καλά εδώ". Αλλά, λες κι αυτό θα ήταν μια πράξη ελευθερίας που δεν θα άρμοζε στα αισθήματα της Σελήνης, επέστρεψε στη σκάλα με μικρά πηδηματάκια.

Info Το πλήρες κείμενο του διάσημου Αμερικανού συγγραφέα περιλαμβάνει το συλλεκτικό λεύκωμα **MOONFIRE** των εκδόσεων **Taschen**, που θα κυκλοφορήσει στα μέσα Ιουλίου σε 1.969 αντίτυπα, υπογεγραμμένα από τον Μπαζ Ολντριν. Σελίδες: 350, τιμή: 750 €.